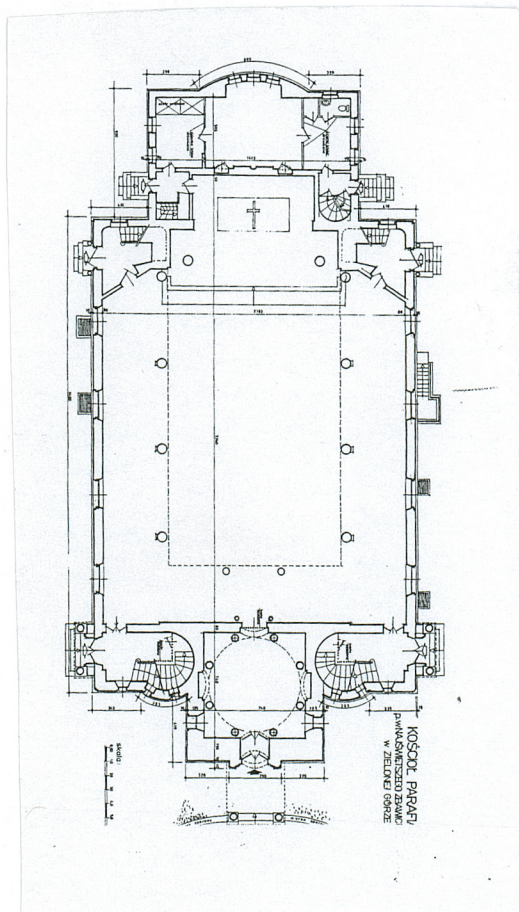

1. Obiekt **Kościół Ewangelicki Zbawiciela
ob. Kościół katolicki p.w. Najświętszego Zbawiciela**

2. Czas powstania
1915-1916

3. Miejscowość
Zielona Góra

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres **Al. Niepodległości /
ul. Wąskola**
nr hipoteczny 154/kw 27954

5. Przynależność administracyjna
województwo **lubuskie**
gmina Zielona Góra

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Grünberg

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo **zielonogórskie**
powiat **Zielona Góra**

8. Właściciel I jego adres parafia rzymsko-katolicka
65-001 Zielona Góra ul. Niepodległości 30

9. Użytkownik I jego adres
j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr L-157/A

data 22.11.2004

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Kościół wzniesiono między Al. Niepodległości i równoległą do niej ul. Kazimierza Wielkiego. Od strony wejścia głównego(elewacja wschodnia) obszar zamknięty jest ul. Ułańską. Kościół wzniesiono na planie prostokąta z przylegającym od zachodu prezbiterium z zakrystią, a od wschodu wieżą na rzucie czworoboku. Nawa i prezbiterium nakryte są wysokim, wielospadowym dachem. Wieża podzielona została na dwie części: dolna czworoboczna, górą przechodzi w oktagon, zwieńczony wielospadowym hełmem z kulą i krzyżem. Budowla wzniesiona z cegły oraz z zastosowaniem konstrukcji żelbetonowej. Do wykonania detali architektonicznych użyto sztucznego kamienia. Elewacje są otynkowane, podzielone zestawionymi osiowo oknami. Dolne okna są kwadratowe, górne w formie prostokątów zamkniętych górą łukiem wklęsło-wypukłym. W skrajnych osiach elewacji bocznych umieszczono wejścia boczne. Dwa z nich, znajdujące się w zachodnich częściach elewacji, obramowane są identycznymi portalami w formie kolumn z głowicami jońskimi dźwigającymi profilowane belkowanie z fryzem palmetowym. Nad portalem pd. umieszczono płaskorzeźbę Iwa (nad nim data 1915-1916), nad portalem pn. znajduje się płaskorzeźba Mesjasz opierającego ręce na głowach Iwa i owcy. Wejścia boczne od strony wschodniej ujęte są architektonicznymi portalami, w formie kanelowanych kolumn z kapitelami zdobionymi palmetami. Kapitele dźwigają belkowanie zdobione ornamentem kostkowym i fryzem akantowym z rozetkami, zwieńczone trójkątnymi frontonami. W polach tympanonów znajdują się przedstawienia aniołów. Bezpośrednio nad otworami wejściowymi umieszczono dekoracyjne płyciny: w portalu od strony pd.- Dzieciątka Jezus adorowanego przez dwa anioły, od strony pn. – Chrystus uginający się pod krzyżem otoczony przez żołnierzy rzymskich. Wejście główne w elewacji wschodniej poprzedza portyk wsparty na kanelowanych kolumnach. Czołowa część portyku zwieńczona jest płaskorzeźbą przedstawiającą dwóch klęczących aniołów adorujących umieszczony centralnie krzyż. W osiach okien elewacji pn. i pd. umieszczono cztery tonda z wizerunkami głów ewangelistów(św. Marka, św. Jana, św. Pawła i św. Piotra). Wykonane zostały ze sztucznego kamienia w formie odlewów.

We wnętrzu kościoła zastosowano układ bazylikowy. Wzdłuż nawy środkowej wzniesiono emporę wspartą na kolumnach z dekoracyjnymi kapitelami, przekrytą drewnianym stropem tak jak nawa główna. Drewniany strop kościoła wsparty jest na ośmiu, po czterech w jednym rzędzie, kolumnach o gładkich trzonach. Głowice ozdobiono czterema wzorami powtarzającymi się. Są to motywy ślimacznic liści akantu, rozet i przedstawień aniołów, utrzymane w białej kolorystyce. Kapitele połączane. Balustrady empor dołem zdobione kroksztynami, górą ujęte fryzem kostkowym, nawiązującym do fryzu zewnętrznego, utrzymane są w podobnej kolorystyce głowice kolumn. Płycina balustrady wypełniona jest dekoracyjnymi tondami z wpisanymi w nie motywami: rozety, krzyża w koronie cierniowej, kotwicy otoczonej łańcuchem, orła, statku na pełnych żaglach, połączonych obrączek, dwóch serc złączonych promieniami. Wszystkie ornamenty są połączone.

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Początki miasta Zielonej Góry historycy datują na wiek XII. Początkowo była to osada handlowo-rzemieślnicza, która z upływem czasu przerodziła się w miasto. Obok kupców, osiedlali się tu sukiennicy, a następnie rzemieślnicy związani z uprawą i przetwórstwem winogron. W wyniku rozwoju gospodarczego, nastąpił rozwój terytorialny miasta. Pod koniec XVIII w. zaczęto likwidować obwarowania miejskie. W wieku XIX nastąpił rozwój przemysłu. Powstała fabryka win, browar, wytwórnia wódek, fabryka konstrukcji mostowych, zgrzeblarek oraz szereg innych. Wzrost zamożności zielonogórzan spowodował powstawanie wielu okazałych kamienic czynszowych oraz willi.

Jednym z najznamienitszych mieszkańców miasta był Georg Beuchelt, który wraz z siostrą Liddy założył fundację, mającą na celu budowę nowego kościoła. W testamencie Georg Beuchelt przeznaczył na fundację 50 tys. marek. Po jego śmierci kierowaniem fundacją oraz pracami na budowę kościoła zajęła się Liddy Beuchelt. Kościół miał stanąć na działce należącej do rodziny. Projekt wykonało dwóch architektów: W. Hossfeld i W. Wagner. Kierownikiem budowy został K. Dinkler z Essen. Prace murarskie poprowadził zielonogórski mistrz budowlany Carl Lorenz, a konstrukcję wykonała firma Beuchelta. Kamień węgielny położono 19 maja 1915 roku a już w kwietniu 1916 kościół nakryto dachem. Uroczyste poświęcenie nastąpiło 3 stycznia 1917 roku.

Pod względem technicznym budynek był nowoczesną konstrukcją. W emporach i dolnej partii wieży zastosowano konstrukcję żelbetową.

W formie architektonicznej oraz wystrój budowli utrzymano w konwencji bazyliki starochrześcijańskiej. Zastosowano motywy i tematy odwołujące się do antyku.

Świątynię wyposażono w elektryczne ogrzewanie, oraz zegar i organy o napędzie elektrycznym.

14. Kubatura 6392 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 799 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne kościół	17. Użytkowanie obecne kościół
19. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1975-1976 przebudowa ołtarza głównego, schodów w prezbiterium, zamurowano przejścia do zakrystii.		18. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) dobry	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	

<p>21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)</p>	<p>24. Uwagi różne</p>
<p>22. Bibliografia</p> <p>1."Zabytki Zielonej Góry część I" pod red. B.Bilinis-Kopeć ZG 2003 2. Wiesenhutter A., Der evangelische Kirchenbau Schlesiens von der Reformation bis zur Gegenwart, Breslau 1922 3.Żołądziejewski Z., Z dziejów parafii p.w. Najświętszego Zbawiciela, w: 50 lat Parafii p.w. Najświętszego Zbawiciela, Zielona Góra 1999 4.J.P. Majchrzak, Na tropach dawnej Zielonej Góry, Zielona Góra 1993</p>	<p>25. Opracował</p> <p>tekst Marlena Kopij XII 2004</p> <p>plany, rysunki Anna Wysocka</p> <p>zdjęcia fotogr. Marlena Kopij</p> <p>Miejsce przechowywania negatywów archiwum LWKZ w Zielonej Górze</p> <p>KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO</p>
<p>23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatura)</p> <p>1.Karta Zabytków Ruchomych A.Skowron 1998 (zbiory WKZ w Zielonej Górze) 2.Karta organów W.Brylle 1988 (zbiory WKZ w Zielonej Górze)</p>	<p>26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)</p> <p>27. Załączniki</p> <p>ZAŁ. 1 - opis ZAŁ. 2,3 - zdjęcia ZAŁ. 4 - opis zdjęć</p>

1. Miejscowość Zielona Góra 2. Gmina Zielona Góra 3. Województwo lubuskie	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół katolicki p.w. Najświętszego Zbawiciela	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) opis(sytuacja, materiał i konstrukcja)
---	---	--

c.d.pkt13

We wschodniej części kościoła znajduje się chór muzyczny, wysunięty po łuku ku środkowi świątyni, z balustradą zdobioną płaskorzeźbioną sceną z przedstawieniem orkiestry anielskiej. Na chórze znajdują się organy wykonane w 1915 roku przez Gustawa Heinze z Żar. Są one „pneumatyczne o wiatrownicach stożkowych, z 40 głosami, dwoma manułami i pedałem”²⁾. Prospekt organowy jest drewniany.

Osiowo rozmieszczone okna wypełnione są witrażami, z dekoracją figuralną przedstawiającą anioły w półpostaci w ujęciu en face, trzymające instrumenty muzyczne, kielichy, księgi lub modlące się. Postacie aniołów obwiedzione są bordiurami z dekoracją roślinną. Drzwi prowadzące do kruchty bocznych, obwiedzione są prostymi opaskami, wykonanymi ze sztucznego kamienia. Drzwi prowadzące z wnętrza kościoła do kruchty głównej zwieńczone są gzymsem, ozdobionym elementami geometrycznymi, spoczywającym na dwóch gładkich z kolumnach jońskimi kapitelami. Drzwi obwiedzione są opaską ze sztucznego kamienia, wykonane w formie kutej kraty.

Kruchta główna, czyli podwieżowa zachowała bogaty wystrój. Jej sklepienie pokrywa mozaika w intensywnych kolorach. Na tle błękitnego nieba przedstawiono cztery, unoszące się w locie anioły wokół umieszczonego centralnie kręgu. Każdy posiada inny atrybut: księgę, kielich, wieniec, harfę. Pomiędzy nimi u podstawy kopuły rozmieszczono cztery drzewka. Brzeg mozaiki, obwiedziony jest bordiurą z dekoracją geometryczną.

Kościół posiada instalację c.o., oraz elektryczną,

W latach 1975-1976 przeprowadzony został remont, w wyniku którego zmieniony został ołtarz główny, przebudowano schody w prezbiterium, oraz zamurowano przejścia z zakrystii do prezbiterium. Związane były to ze zmianą formy odprawiania mszy.

Wkładkę założył Marlena Kopij

Miejsce przechowywania negatywów arch. WUOZ w Zielonej Górze

Wzór ODZ 1995 r.

1.

2.

3.

WKŁADKA DO KARTY ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 2

1. Miejscowość Zielona Góra
2. Gmina Zielona Góra
3. Województwo lubuskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
kościół katolicki p.w. Najświętszego Zbawiciela

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
zdjęcia

4. Wkładkę założył *Marlena Kopij*
Miejsce przechowywania negatywów arch. WUOZ w Zielonej Górze
Wzór ODZ 1995 r.

5.

6.

7.

8.

9.

WKŁADKA DO KARTY ZABYTEKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 3

1. Miejscowość Zielona Góra
2. Gmina Zielona Góra
3. Województwo lubuskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
kościół katolicki p.w. Najświętszego Zbawiciela

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
zdjęcia

M.

10 Wkładkę założył Marlene Kopij
Miejsce przechowywania negatywów
Wzór ODZ 1995 r.

arch. WUOZ w Zielonej Górze

12.

13.

14.

WKŁADKA DO KARTY ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA**ZAŁĄCZNIK NR 4**

1. Miejscowość Zielona Góra 2. Gmina Zielona Góra 3. Województwo lubuskie	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) kościół katolicki p.w. Najświętszego Zbawiciela	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) opis zdjęć
---	---	--

Opis zdjęć

1. elewacja północna
2. wieża z wejściem głównym
3. widok od strony ul. Niepodległości
4. fragment dachu od strony północnej
5. klatka schodowa wieży od elewacji południowej
6. wejście boczne od strony południowej
7. wejście główne
8. widok na zakrystię od strony północnej
9. drzwi z nawy głównej do kruchty
10. empora północna- fragment
11. chór muzyczny
12. okno nad emporą
13. kapitele kolumn
14. okno parteru